

Louis Robilliard: 'Muziek is de adem van een ander leven'

Louis Robilliard wordt op dit moment beschouwd als een van de toonaangevende organisten en orgelpedagogen in Frankrijk. Organisten met hun Nederlandse conservatoriumdiploma's op zak reizen naar Lyon om bij hem verder te studeren. Hij geeft concerten en meesterkursussen over de gehele wereld en wordt regelmatig als jurylid gevraagd. De opnamen die hij voor Festivo maakte, gewijd aan het grote Franse en Duitse symfonische repertoire, improvisatie en transcripties, worden door recensenten unaniem lovend ontvangen. Op 6 juli a.s. is Robilliard te beluisteren in de Nieuwe Kerk in Katwijk aan Zee. De Amsterdamse organiste Susanna Veerman studeert sinds 2005 bij hem. Met haar medewerking ontstond het volgende interview met de meester.

VERTALING: M. KHALIFA
NEDERLANDSE BEWERKING:
SUSANNA VEERMAN /
GERCO SCHAAP

Foto: s. Susanna Veerman

ACHTERGROND EN STUDIES

Uw vader was organist en leraar in Beiroet. Bent u in een muzikaal milieu opgegroeid?
"Vanaf mijn jeugd was muziek de dominante kracht waarmee ik ben opgegroeid, ze was voor mij net zo wezenlijk als de lucht die ik ademde. Mijn vader, Bertrand, was organist aan de Universiteit Saint-Joseph en aan de kerk Saint-Louis van de Capucijnen in Beiroet. Bovendien speelde mijn oudere broer veel piano, naast zijn briljante studie op de middelbare school. Het repertoire dat hij studeerde, ging van Bach tot Ravel en staat in mijn geheugen gegrift. Het horen van een bepaald stuk uit *Das Wohltemperierte Klavier*, of een bepaalde sonate van Beethoven, brengt mij onmiddellijk terug naar de lichte woonkamer van mijn geboortehuis. Deze associatie is zo sterk dat ik niet weet of ik meer van de opgeroepen herinnering houd, of van de muziek zelf!"

U ging rechten studeren in Parijs, vervolgens bezocht u de 'Schola Cantorum' en daarna studeerde u aan het 'Conservatoire National Supérieur de Musique'. Kunt u iets over uw leraren vertellen?

"Toen ik tien was, zijn we uit Libanon vertrokken voor de hogere opleiding van mijn broer. Zelf genoot ik van een nieuwe familieomgeving waarin muziek nog steeds een belangrijke plaats innam. De aanwezigheid van een oud radiotoestel, waar wij urenlang voor zaten, stelde me in staat om de muziek van Debussy, Stravinsky, Bartok etc. te ontdekken. Ik was gefascineerd door het orkest en het repertoire uit de negentiende en twintigste eeuw. *De Sacre*, *Daphnis et Chloé*, *La Mer*, *Gaspard de la Nuit*, etc., zijn allemaal werken waarbij ik een schok heb ervaren en die een onuitwisbare indruk op mij hebben gemaakt. Na één jaar rechtenstudie besloot ik me

aan de muziek te wijden. Ik had een boek van Charles Münch gelezen, 'Hoe word je orkest-dirigent' – ik citeer de titel uit mijn hoofd, misschien klopt die niet helemaal –, waarin hij de kandidaat aanraadt om orgel te spelen. Daarom meldde ik me aan bij de klas van Jean-Jacques Grunenwald aan de Schola Cantorum. Het contact met deze grote musicus maakte me meteen overgelukkig. Grunenwald bezat een sterke persoonlijkheid. Hij had een grote mate van beschaving en zijn immense talent als vertolker en improvisator beviel me onmiddellijk. In de klas konden we over muziek praten. Hij was eerst pianist geweest en kende het orkest, waarvoor hij verschillende werken had geschreven. Ik voelde me op bekend terrein. Vanaf mijn eerste lessen liet ik de orkest-directie vallen om me aan het orgel te wijden. Dit instrument paste perfect bij mijn ideaal van een synthese tussen piano en orkest. Ik verkeerde in mijn eigen muzikale wereld dankzij de improvisatie, de studie van werken van Messiaen, Langlais, Tournemire, etc., en de dagelijkse praktijk op romantische orgels."

Het orgel was dus uw eerste liefde, of studeerde u ook andere instrumenten?
"Ik hield eerst van muziek, daarna van het orgel. Ik ben trouwens niet veranderd."

OVER (ORGEL)MUZIEK
Sinds wanneer speelt u transcripties, en kunt u vertellen waarom u orkest- en pianowerken voor orgel bewerkt?
"In 1974 werd ik benoemd tot vaste bespeler van het Cavallé-Coll van de kerk Saint-François-de-Sales in Lyon. Het is één van mijn doelstellingen geweest om dit magnifieke werkstuk van de grote poëet der orgelbouwers onder de aandacht te brengen middels concerten via radio-uitzending en plaatopnamen. De scheppende verbeeldingskracht van Aristide Cavallé-Coll, revolutionair in zijn tijd, opende de weg voor de symfonische en pianistische stijl. Gezien mijn persoonlijke smaak en de kwaliteit van het instrument lag het voor de hand dat ik in dezelfde richting zou gaan door een aantal bewerkingen te maken. Ik moet vaak denken aan de houding van Messiaen in de tijd dat hij bij Dupré studeerde. Op een dag

Biografie

Louis Robilliard is orgeldocent aan het *Conservatoire National de Région de Lyon* en hoofdorganist van het Cavallé-Coll-orgel van de kerk Saint-François-de-Sales in deze stad. Hij heeft dus een dubbele loopbaan: pedagoog en uitvoerend musicus, waardoor hij talloze tournees maakt door Frankrijk en daarbuiten. De interesse die Louis Robilliard aan de dag legt voor orgelbouw en de bescherming van de instrumenten heeft ertoe geleid dat hij al ruim tien jaar rapporteur is voor de *Commission nationale supérieure des Monuments Historiques*. Hoewel hij een breed repertoire beheerst, heeft Louis Robilliard als interpret, transcribent en improvisator een voorkeur voor de schoonheid van de negentiende-eeuwse muziek, die van de organist vereist dat hij een "bezielde architect" is, een virtuoos die zijn instrument meesterlijk beheerst en kennis heeft van klankstructuren. Bij hem staat dit alles ten dienste van edele, lyrische en grootse muziek. Voor Louis Robilliard is muziek "de adem van een ander leven, verborgen en ondoorgrondelijk".
Bron: Festivo

– het verhaal hoorde ik van Jean Langlais – heeft hij een zonsopgang geïmproviseerd op de manier van Ravel in *Daphnis et Chloé*.”

Hoeveel tijd besteedt u aan het bestuderen van de achtergronden van componisten en hun werken?

“Wanneer je hartstochtelijk van muziek houdt, moet je jezelf vragen stellen over degenen die die muziek hebben geschreven. Hoe waren al deze grote genieën, hoe leefden ze, waar hielden zij van, wat voor invloeden hebben ze ondergaan? Je probeert te verklaren, te analyseren, te begrijpen hoe ze op zo'n niveau konden bestaan dat hun oeuvre voor altijd verankerd is in onze cultuur en ons leven. Het is een uniek verschijnsel dat wij als uitvoerende musici voortdurend in communie zijn met mensen die al jaren of eeuwen overleden zijn, maar wier stem in ons zo waar en levend blijft als het licht van vandaag.

“De volmaakte harmonie van Saint-François maakt dat ik extreem veeleisend ben voor andere instrumenten”

Ik lees zo veel mogelijk over alles wat mijn vragen kan beantwoorden. Als ik op tournee ben, mis ik nooit de gelegenheid om antiquariaten te bezoeken. Ook de geschiedenis heeft mijn belangstelling, omdat die mij in staat stelt een bepaalde auteur in zijn context te plaatsen. Ik houd ook van biografieën en nog meer van briefwisselingen. Al deze documenten zijn onmisbaar om de componist te benaderen. De klinkende getuigenissen, sinds de geluidsopname bestaat, werken soms als een openbaring: César Franck's *Prélude, Choral et Fugue* voor piano door Blanche Selva is voor mij echt een schok geweest.”

OVER CONCERTEN EN INTERPRETATIE
Hoeveel concerten geeft u jaarlijks in Frankrijk en de rest van de wereld?

“Het wisselt per jaar en schommelt tussen de twintig en de dertig concerten per jaar.”

Ligt uw interpretatie min of meer vast, of is deze afhankelijk van omstandigheden, persoonlijke stemming, staat van het instrument ...?

“Dagelijkse studie van een compositie leidt tot een reeks keuzes: tempo, frasering, rubato, richting van het betoog, etc. Als deze parameters eenmaal vast staan, is er geen enkele geldige reden om ze te wijzigen! Het belangrijkste is om te luisteren, en om te spelen op de manier waarop het orgel, zijn kwaliteiten, zijn tekortkomingen en de akoestiek je uitnodigen. De externe factoren daarentegen zoals publiek, sfeer, ontvangst, kwaliteit van de verhouding met de assistenten, vorm van de dag, spelen een zeer belangrijke rol.”

OVER HET ORGEL IN LYON

U bent al meer dan dertig jaar organist van het Cavallé-Coll-orgel in de kerk van St.-François-de-Sales in Lyon. Wat is er zo kenmerkend aan dit instrument?

“De Cavallé-Coll van Saint-François is niet gewijzigd sinds de bouw in 1880. Wat als eerste opvalt, is de perfecte harmonie, tot in de details. De timbres van fluiten, gamba's, hobo's zijn geraffineerd en poëtisch. Het maakt niet uit of ze in het lage, midden of hoge register gespeeld worden, ze blijven mooi en perfect egaal. De aanwezigheid van de twee zwelkasten geeft een breed palet aan schakeringen. Met zijn 45 registers en zijn krachtige Récit dient het op bewonderenswaardige wijze de gehele symfonische muziek.”

In welke staat verkeert het orgel momenteel? Zou u een restauratie aanbevelen?

“De laatste restauratie van dit instrument dateert uit 1964. Sindsdien wordt het geregeld onderhouden in de geest van een absoluut respect. Momenteel draagt de Zwitserse firma Kuhn de verantwoordelijkheid voor

Foto: Festivo

het orgel. Persoonlijk geeft ik de voorkeur aan plaatselijk herstel van bepaalde delen van het orgel boven een complete restauratie.”

Als ik vragen mag: zou u uw orgelbank na dertig jaar willen verruilen voor een andere?

“Als ik niet in de gelegenheid zou zijn om instrumenten met een andere esthetiek te bespelen, had ik graag van tribune willen veranderen, want ik houd van het gehele orgelrepertoire. Maar aangezien ik veel reis, is dat geen probleem. Aan de andere kant, de volmaakte harmonie van Saint-François maakt dat ik extreem veeleisend ben voor andere instrumenten.”

ZORG ROND HISTORISCHE ORGELS

U hebt grote belangstelling voor orgelbouw en de bescherming van orgels, en u bent rapporteur voor de 'Commission nationale supérieure des Monuments Historiques'. Kunt u iets zeggen over de zorg rondom historische orgels in Frankrijk en de wijze waarop er wordt gerestaureerd?

“Wat de restauratie van historische orgels betreft, is het nodig om een handvest op te stellen, zodat fouten uit het verleden niet herhaald worden.”

Muziek definieert u ergens als “de adem van een ander leven, verborgen en ondoorgroendelijk”. Kunt u dit motto nader toelichten?

“In deze poging om muziek te definiëren, zet ik twee werelden tegen elkaar af: het zichtbare en het onzichtbare. Je kunt bijvoorbeeld het

alledaagse leven afzetten tegen het leven dat 's nachts op de voorgrond treedt in dromen, waarbij andere stemmen tot ons spreken. Muziek vertegenwoordigt deze machtige adem die ergens anders vandaan is gekomen. De manier waarop Stravinsky zijn *Sacre* heeft geschreven, biedt een perfect voorbeeld. Zelf zegt hij hierover: 'Er is heel weinig traditie in de *Sacre du Printemps* en geen enkele theorie. Ik had alleen mijn gehoor om me te leiden; ik heb gehoord; en ik heb geschreven wat ik gehoord heb. Ik ben het schip waardoor de *Sacre* voorbij is gekomen.'

Louis Robilliard concerteert op vrijdag 6 juli in de Nieuwe Kerk te Katwijk aan Zee. Op het programma staan onder meer eigen transcripties van delen uit *Pelléas et Mélisande* van Fauré, *Funérailles* en *Sint Franciscus wandelend over de golven* van Liszt, 3 *Canons* van Schumann alsmede *Prière* en *Final* van César Franck.

Aanvang: 20.15 uur.

Toegang: € 10,00, CJP/65+/
Ooievaarspas € 8,00, kinderen gratis.

Zie voor informatie over zijn cd's: www.festivo.nl.

Een korte improvisatie van Robilliard op het orgel van de kerk St.-François-de-Sales is te beluisteren via www.culture.gouv.fr/culture/cavaillé-coll/en/lyon_musique.html.

Susanna Veerman (Amsterdam, 1975) is cantor en tweede organiste van de St.-Augustinuskerk in Amsterdam-West. Zij studeerde aan de Gnssin Middelbare Muziekschool (1989-1993) en later aan

het Conservatorium te Moskou. In 1997 behaalde zij haar diploma koördirectie in Moskou). In de jaren 1998-2002 behaalde zij diverse diploma's in koördirectie bij Joop Schets. In oktober 2005 voltooide zij haar orgelopleiding (tweede fase)

aan het Rotterdams Conservatorium bij Ben van Oosten. Vanaf november 2005 volgt zij maandelijks interpretatielessen bij Louis Robilliard in Lyon. Zie verder www.susannaveerman.nl.

Foto: AEOLUS-Tonträger

Het Cavaillé-Coll-orgel (1880) in de Eglise Saint-François-de-Sales in Lyon.

"Met zijn 45 registers en zijn krachtige Récit dient het op bewonderenswaardige wijze de gehele symfonische muziek."

